

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen loppuraportista VN/8868/2019, viite STM085:00/2019

Hallitus selvitti vuonna 2019 Uudenmaan, pääkaupunkiseudun ja Helsingin alueen mahdollista erilliskäytösalueen yhteistyössä alueen kaupunkien ja kuntien kanssa.

Oheistamme lausuntomme lausuntopyynnön mukaisesti selvitystyöhön liittyvästä loppuraportista.

Selvitystyössä tarkasteltiin hallinnollisesti neljää erilaista vaihtoehtoa: 1) neljän vapaaehtoisen kuntayhtymän ja Helsingin kaupungin muodostama vaihtoehto, 2) lakisääteiset kuntayhtymät, 3) Uudenmaan jako useampaan itsehallinnolliseen alueeseen sekä 4) Uusimaa yhtenä maakuntana, jonka alla toimisi useampi sote-tuotantoalue aluelautakuntamallin mukaisesti.

Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen ohjausryhmä esittää yhteisen jatkovalmistelun pohjaksi itsehallinnollisiin alueisiin ja koko Uudenmaan maakunnan kattavaan HUSiin pohjautuvaa mallia.

Hyvinvointiala HALI ry edustaa kattavasti yksityisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajia sekä sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöjä. Arvioimme seuraavassa raporttia tästä palveluita tuottavien yritysten ja järjestöjen näkökulmasta.

1) Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet sosiaali- ja terveydenhuollossa?

Näkemyksemme mukaan Uudenmaan jako neljään alueeseen ja Helsinkiin mahdollistaa alueellisten erityispiirteiden huomioimisen. Esityksen mukainen ratkaisu luo alueelle uuden hallinnollisen tason ja synnyttää siis yritysten näkökulmasta viisi sopimuskumppania. Korostamme julkisten hankintojen kilpailuneutraalia toteuttamista ja tasapuolisia pelisääntöjä riippumatta siitä, missä Uudenmaan alueella toimitaan. Lisäksi korostamme järjestäjän ja tuottajan erottamista toisistaan.

2. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet pelastustoimessa?

Alueen pelastustoimi on toiminut kuntaa suuremmilla alueilla jo pitkään. Korostamme yksityisten toimijoiden hyödyntämistä julkista järjestelmää täydentävänä esimerkiksi potilassiirtojen ja tarvittaessa ensihoidon tehtävissä.

3. Mahdollistaako esitetty erillISRatkaisumalli pääsyn tarpeenmukaisten ja riittävien sote-palvelujen piiriin paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

Asian toteutuminen riippuu siitä, miten alueet toimivat käytännössä. Usean järjestäjän malli saattaa olla palveluiden saatavuuden näkökulmasta pienempi riskinen kuin yhden järjestäjän malli. Yksityiset toimijoiden kapasiteettia tulee hyödyntää palveluiden saatavuuden turvaamiseksi riippumatta siitä, kuinka monta järjestäjää alueella on.

Asiakkailla on lakiin perustuva mahdollisuus valita palveluntuottajansa julkisen järjestelmän sisällä kiireettömän perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluissa. Myös asiakkaiden mahdollisuutta valita palvelutarpeeseen vastaava yksityinen tuottaja esimerkiksi palvelusetelillä, tulee tukea järjestäjien toimesta.

4. Mahdollistaako erillISRatkaisu yhteen sovitettujen asiakaskohtaisten perustason sote-palvelukokonaisuuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

Emme ota kantaa alueen hallinnolliseen rakenteeseen. Palveluiden yhteensovittaminen riippuu enemmän toiminnasta kuin hallintorakenteesta.

5. Mahdollistaako erillISRatkaisu erikoistason palvelujen toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

Erikoissairaanhoidon osalta HUS muodostaa tällä hetkellä yhden kokonaisuuden ja esityksen mukaan tähän ei tulisi suuria muutoksia. Erikoistason palveluiden osalta tarvitaan alueiden välistä yhteistyötä.

6. Mahdollistaako erillISRatkaisu perus- ja erikoistason sosiaali- ja terveystalvelujen toiminnallisen integraation alueella?

ErillISRatkaisu mahdollistaa perus- ja erikoistason toiminnallisen integraation alueella. Integraation onnistuminen riippuu alueiden välisestä toiminnallisesta yhteistyöstä enemmän kuin hallinnon rakenteesta. Viisi aluetta mahdollistaa paremmin järjestäjän ja kuntien välisen yhteistyön kuin yhden järjestäjän malli.

7. Esityksen mukaisesti erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu olisi yleisesti ja ensisijaisesti itsehallinnollisilla alueilla, HUSin järjestämisvastuu lakiin perustuvaa ja järjestämissopimuksella sovittavaa vastuuta. Onko raportissa kuvattu ratkaisu mielestänne sote-palvelujen järjestämisen näkökulmasta sekä hallinnollisesti ja HUSin omistajaohjauksen näkökulmasta toteuttamiskelpoinen ja turvaako se sote-palvelujen järjestämisen alueella?

Emme ota kantaa sinällään järjestämisvastuuseen, mutta korostamme, että kaikkien alueen järjestäjien tulee ottaa huomioon yksityinen palvelutarjonta julkisen järjestelmän rinnalla ja täydentäjänä.

8. Turvaako erilliskeskitys sote-palvelujen järjestämiselle riittävän kantokykyiset alueet?

Raportissa ei sinällään tarkastella alueiden kantokykyä väestöpohjien jne. valossa. Uudenmaan alueen kantokyky on väestörakenteensa puolesta yleisesti ottaen muuta maata parempi.

9. Turvaako erilliskeskitys asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen?

Neljän alueen ja Helsingin erilliskeskitys takaisi Uudenmaan alueen asukkaille paremmat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet kuin yhden järjestäjän malli. Vaikuttamismahdollisuudet eivät kuitenkaan riipu järjestäjien määrästä vaan siitä, miten hallinto toteutetaan. Yhden ison järjestäjän vaihtoehdossa saattaisi Uudenmaan alueen pienet kunnat jäädä ilman edustusta yhteisissä toimielimissä, koska alueella on useita Suomen mittapuissa suuria kaupunkeja.

10. Toteutuuko demokratia erilliskeskityksessä perustuslain edellyttämällä tavalla? (ks raportin luku 3) Jos ei, niin miten esityksen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voitaisiin vahvistaa?

Uudenmaan alueella on muuta maata enemmän ruotsinkielisiä ja maahanmuuttajia, joten heidän mahdollisuutensa saada palveluita äidinkielellään tarvittaessa on otettava huomioon.

11. Toteutuuko palvelujen yhdenvertaisuus esitettyissä mallissa paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

Uudenmaan alueella ja Helsingissä on suuriakin eroja väestöpohjissa jne. On mahdollista, että palveluissa on jonkin verran eroja eri järjestäjien kesken, mutta se ei tarkoita, että kansalaiset olisivat välttämättä eriarvoisessa asemassa.

Asiakkaiden tilanteeseen vaikuttaa myös se, millaisia hyte-palveluita he kotikunnistaan saavat.

12. Mahdollistaako erilliskorjaus kielellisten oikeuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

Kielellisten oikeuksien toteutumiseen tulee kiinnittää riittävä huomiota. Yksityisellä tarjonnalla voidaan tarvittaessa parantaa ruotsinkielisten (tai muun kielisten) tai viittomakielisten palveluiden saatavuutta. Järjestäjillä on mahdollisuus hyödyntää yksityistä palvelutarjontaan kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi.

13. Millä toimenpiteillä ja missä palveluissa kielellisiä oikeuksia voitaisiin vahvistaa?

Järjestäjä voi tarvittaessa ostaa palveluita ulkopuolisilta tuottajilta. Digitalisaation avulla voidaan helpottaa asiointia. Harvemmin tarvittavia palveluita voidaan keskittää Uudenmaan alueen sisällä.

14. Millaisia vaikutuksia arvioitte erilliskorjauksella olevan osana hallituksen linjaamaa valtakunnallista kokonaisratkaisua?

Uudenmaan ja pääkaupungin alue poikkeaa muusta Suomesta esimerkiksi siten, että väestö on huomattavan suuri. Oma kysymyksensä on, onko väestömäärä tai maantiede oikea lähtökohta määrittellä sitä, miten järjestämisvastuu hoidetaan. Hyvinvointiala HALI ry ei ota kantaa siihen, pitäisikö sama mahdollisuus alueellisiin järjestäjiin olla muiden maakuntien kohdalla.

15. Ehdotuksia itsehallinnollisten alueiden nimiksi?

Ei kantaa

16. Muut vapaamuotoiset huomiot loppuraportista

Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteet ovat toissijainen asia palveluiden saatavuuden ja vaikuttavuuden näkökulmasta. Pelkästään rakenteella ei pystytä turvaamaan riittäviä palveluita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa käytetään runsaasti erilaisia tukipalveluita kuten ruokahuolto, siivous, puhtaus, aula- ja vahtimestaripalvelut, taloushallinnon palvelut ja kiinteistön huolto. Hyvinvointiala HALI ry korostaa, että näiden osalta järjestäjillä on koosta ja alueesta riippumatta mahdollisuus tuottaa tukipalveluita kokonaistaloudellisesti edullisesti hankkimalla niitä julkisina hankintoina.

Loppuraportissa tarkastellaan järjestämisalueiden muodostamista perustuslain näkökulmasta. Muistutamme siitä, että perustuslaissa ei säädetä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistapaa ja sitä, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut toistuvasti, että perustuslaki sallii useita eri järjestämistapoja.

Ratkaisun yritysvaikutukset tulee selvittää. Yksityisen tarjonnan hyödyntämisen kautta saatavat taloudelliset hyödyt verovarojen käytössä voidaan arvioida sote-uudistuksen rahoitusratkaisujen yhteydessä.

Helmikuussa hyväksytyn vuoden 2020 lainsäädäntösuunnitelman mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on tarkoitus antaa eduskunnalle joulukuussa 2020 hallituksen esitys, joka koskee maakuntien perustamista, rahoitusta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä. Valmisteltavana olevien lakikokonaisuuksien laajuus ja merkitys huomioiden pidämme aikataulua kiireisenä ja painotamme hyvän hallintotavan noudattamista ja sidosryhmien riittävää kuulemista valmistelun yhteydessä.

Lisätiedot johtava elinkeinoasiantuntija Aino Närkki, 0400 436 438.

Ulla-Maija Rajakangas
toimitusjohtaja

Hyvinvointiala HALI ry edistää yksityisten sosiaali- ja terveysalan sekä varhaiskasvatuksen palveluja tuottavien yritysten ja järjestöjen toimintaedellytyksiä ja neuvottelee alan yleissitovat työehtosopimukset. HALI valvoo jäsentensä yhteisiä etuja ja neuvoo työoikeudellisissa ja elinkeinopolitiikan kysymyksissä. Sen 1500 jäsentä työllistävät lähes 90 000 alan ammattilaista. HALIn jäsenet tuottavat mm. vanhuspalveluita, lasten ja nuorten palveluita, lääkäripalveluita, kuntoutusta, suun terveydenhuoltoa, päihde- ja mielenterveyspalveluita sekä toimivat alan järjestötyössä. HALI on Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen. www.hyvinvointiala.fi